

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ
ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ВИКЛАДАННЯ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ
НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ»**

12 травня 2012 року

Дніпропетровськ 2012

БК 74,58 + 83,4 УКР

А 43

Ухвалено до друку Вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (протокол № 9 від 26.05.2016 р.)

Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні проблеми сучасних лінгвістичних досліджень та застосування інноваційних технологій викладання мов у вищій школі нефілологічного профілю» (12 травня 2016 року, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ). – Д.: Адверта, 2012. – 213 с.

(в авторській редакції)

Вміщено матеріали Всеукраїнської наукової конференції, в якій взяв участь професорсько-викладацький склад мовних кафедр Дніпропетровська та інших міст України. Тематика статей охоплює актуальні питання з професійної лінгвістичної підготовки, методики викладання мовних дисциплін у вищій школі, специфіки професійного перекладу, корпусної лінгвістики, комунікативної лінгвістики, юридичної лінгвістики та лінгвістичної експертизи, а також правову підтримку української мови в Україні.

Матеріали наукової конференції можуть бути використані викладачами для підготовки до занять з рідної та іноземної мов, а також для розробки підручників та посібників, які б передбачали достатню мовну підготовку здобувачів вищої освіти, магістрів та ад'юнктів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

д-р філол. наук, проф. професор кафедри мовної підготовки

А. М. Поповський

канд. пед. наук завідувач кафедри мовної підготовки

Н. О. Побережна

канд. філол. наук, доц. доцент кафедри мовної підготовки

І. Д. Гречухіна

канд. філол. наук доцент кафедри мовної підготовки

Т. В. Крашеніннікова

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

© Автори, 2016

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМАТИКА ОЧИМА НАУКОВЦІВ

Весельська Г. С. Приєднувальна конструкція як одиниця комунікативного синтаксису.....	5
Гречухіна І. Д. Мовленнєвий вплив та маніпуляції в юридичному дискурсі: здобутки та перспективи дослідження.....	11
Гримашевич Г. І. Актуальні проблеми іменної морфології в контексті професійної лінгвістичної підготовки філолога.....	18
Давиденко Ю. Є., Тютюнник В. Ю. Іntenсивна комунікативна методика як передумова успіху в практичному оволодінні студентами іноземною мовою.....	26
Дегтярєва Ю. В., Ільєва К. А., Кузнєцова К. С. Теоретичні основи конструктивістського підходу до навчання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах.....	33
Degtyarivova Y. V., Tiutiunnyk V. Y. Learner's autonomy in teaching English as a foreign language for spereific purposes.....	40
Єгорова І. В. Культура мовлення телефонного спілкування.....	48
Колоїз Ж. В. Дискусійні моменти в теорії лексичних запозичень із інших мов.....	54
Крашеніннікова Т. В. Мовні й мовленнєві злочини та способи покарання за них в Україні.....	62
Мороз В. Я. Актуальність нарисів Анфіси Букреєвої.....	71
Нагорна Ю. А. Робота з автентичними матеріалами як засіб навчання іноземних мов студентів юридичних спеціальностей.....	76
Орлова О. О. Юридична лінгвістика: поняття та зміст.....	84
Пазюк Н. В. Застосування інноваційних технологій на заняттях з «Риторики».....	90
Пакулова Т.В. Універсальність процесів мовленнєвої конденсації.....	95
Побережна Н. О. Моделювання навчального процесу на підставі інформаційних технологій.....	100
Поповський А. М. Лексико-семантичні функції слова «зрада» в поетичних творах Тараса Шевченка.....	106
Руколянська Н.В. Відношення гіперо-гіпонімії в сучасній українській юридичній термінології.....	114
Стіжко Н. В. Тематичне спрямування кореспонденцій Т.Г. Шевченка.....	120
Тимофіїва К. М. Проектний метод як засіб навчання англійської мови працівника поліції.....	126

СТУДЕНТСЬКІ СТУДІЇ

Бакало В. О. Юридична лексика та її складові.....	134
Безверха Д. І. Обережно-наркоманія.....	137
Коваленко С. А. А де ж юридична честь?.....	143
Манік Ю. А. Лексичні особливості дискурсу правоохоронних органів США.....	145
Мороз Р. В. Філософська інтерпретація ідеї архетипу.....	150

Овчинникова Х. К. Реформування вищої освіти в Україні: освоєння британського досвіду.....	150
Поляковська В. В. Односкладні українські прізвища.....	163
Середа Ю. В. Культура мовлення курсанта.....	175
Скорик Т. М. Система покарання за порушення мовного закону у країнах Європи.....	182
Твердохліб Д. М. З історії формування українських прізвищ з компонентом – <i>бід</i> –.....	191
Тимошенко Д. М. Іншомовні запозичення в українській мові.....	198
Тимошенко Д. М. Іншомовна лексика в поетичних творах Ліни Костенко.....	202
Чередніченко О. С. Актуальність проблеми культури професійного мовлення курсантів	205
Штинь Ю. М. Виховання патріота-українця.....	209
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	211

МОВНІ Й МОВЛЕННЄВІ ЗЛОЧИНИ ТА СПОСОБИ ПОКАРАННЯ ЗА НИХ В УКРАЇНІ

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

У статті розглянуто поняття мовні й мовленнєві злочини. Описано їхнє трактування в науковому середовищі. Наведено приклади активного скоєння таких видів злочинів на території України та подано пропозиції щодо способів покарання в нашій державі, враховуючи світовий досвід.

Ключові слова: *україномовна особистість, мовна особистість, мовна агресія, комунікативний шок, мовний злочин, мовленнєвий злочин.*

The article deals with language and speech crimes definitions. Their interpretation in scientific field has been described. Examples of active committing of such crimes in the territory of Ukraine and propositions as to ways of punishment for such crimes in air state have been given considering world experience.

Key words: *Ukrainian speaking personality, language personality, language aggression, communicative shock, language crime, speech crime.*

Народ, етнос як суб'єкти культури й історії – це передусім мовна спільнота. З часом вона або розчиняється в іншій спільноті чи спільнотах, або формується в націю, що прагне до цілісності, завершеної власною державністю. Формування нових європейських націй почалося з мов у ХІХ столітті. Боротьба за мови не вщухає і сьогодні у світі, бо це боротьба за право бути самим собою, боротьба за існування.

Рідною мовою є та мова, яка вироблена рідним народом на його споконвічній землі і пристосована саме до його умов існування, менталітету, способу мислення. Вона є рідною не тільки для всього народу, а й для кожного окремого індивіда, що належить до цього народу, незалежно від того, з якою мовою особі довелося зіткнутися при появі на світ. Якщо народ втрачає свою мову, він перестає бути народом. Національна мова з'являється не раптово. Її становлення триває сотні, а то й тисячі років. Численні покоління формують її, розвивають, збагачують, удосконалюють, пристосовують до свого менталітету, до природного оточення, до мінливих умов життя.

Українська мова – мова корінного населення України та українців, які проживають за її межами. Вона безмежна за своїми ресурсами та її можна добре знати, але володіти нею бездоганно неможливо. Розвиваючись, мова висуває перед своїм носієм завдання стежити за змінами, що в ній відбуваються. З моменту свого існування українська мова постійно відстоює права на існування. Одним із **актуальних** питань на сьогодні у прикладній лінгвістиці є вивчення так званих мовних та мовленнєвих злочинів.

Над цим питанням працювали такі науковці, як: А. Бичко, М. Брайчевський, Л. Гамаль, Н. Горбач, О. Забужко, В. Іванишин, О. Кара-Мурза, І. Огієнко, В. Огієнко, А. Погрібний, М. Попович, О. Потебня, Я. Радевич-Винницький, В. Янів, К. Чаус та інші.

Метою статті є прагнення дослідити мовні та мовленнєві злочини проти українського слова й українського народу на території України протягом останніх років. Цього досягаємо через узагальнення наукових та публіцистичних праць щодо визначення понять, видів та підвидів таких злочинів, а також розглянувши можливий вихід із політичного кризового стану в державі.

Перед розглядом теми зосереджуємо увагу на ключових поняттях таких, як: **україномовна особистість** – явище, викликане історичними, соціально-психологічними і власне лінгвістичними чинниками, що формували українську націю та національну самосвідомість. Спільність походження, історичної долі, культурних цінностей і традицій, спільність мови й побудованих на її основі символічних та емоційно-сенсорних уявлень створюють передумови формування мовної особистості, а звідси й певний психологічний тип, національний характер [7, с.34]; **мовна агресія** – це насильницьке нав'язування етносу нерідної мови як засобу комунікації, освіти, науки, культури тощо [1, с.14]; **шок комунікативний** – усвідомлення несумісності в нормах і традиціях спілкування етносів, яке виникає в умовах безпосередньої міжкультурної комунікації і супроводжується неадекватною інтерпретацією або прямим відторгненням комунікативного явища представником гостьової національної лінгвокультурної спільноти з позицій власної комунікативної культури [1, с.187]; **мовленнєвий злочин** – правопорушення, що полягає у здійсненні засобами вербальної поведінки, шляхом використання продуктів мовленнєвої діяльності, тобто текстів, які поширюються в ЗМІ [6, с.47-71]; **мовний злочин** – це маніпуляція руйнівного характеру, що тиражується засобами масової інформації з метою впливу на масову свідомість, іноді мовні злочини можна розглядати як вид мовної маніпуляції [5].

У більшості народів мова є недоторканною складовою державності. В Україні, вже багато років, – це предмет постійного цькування та приниження. Пригадаймо лише останні події, які через недолугість наших політиків коштували нам територіальних проблем та фізичного знищення цвіту нації:

2012 рік – 10 серпня 2012 року набув чинності скандальний закон Ківалова-Колесниченка про основи державної мовної політики, згідно з яким (плутаючи мови та їхні діалекти) 18 регіональним мовам гарантувалося вільне використання в Україні. Найбільший привілей отримала російська мова. Представники творчої інтелігенції України, політики, юристи, громадські діячі створили Всеукраїнський комітет на захист української мови. Глави церков закликали В. Януковича не підписувати мовний закон, а українці виявили свій протест голодуванням;

2013 рік – масові образи українців, українського слова; гучна справа солістки Національної опери Катерини Абдулліної, яка назвала учнів українських шкіл «бидлом». Жодного покараного за публічну образу української нації не було;

2014 рік – Євромайдан; Росія, використовуючи російську мову, яку нібито знищують на території України, без оголошення війни (подібно діям

Гітлера у Польщі) провела окупаційні дії в Криму, Луганській та Донецькій областях;

2015 – початок 2016 року – наслідки (того, що сталося) переживаємо й досі. Жодної публічно проведеної судової справи щодо злочинів проти українського народу.

Українці завжди відрізнялися своєю толерантністю до інших націй, за що постійно й страждали. Останні події довели, що ми постійно живемо у стані мовної агресії та комунікативного шоку. Російська держава, не тільки фізично, але й через засоби масової інформації, продовжує наступальні злочинні дії проти нашого народу.

У світовій практиці чітко визначають такі **види** мовних злочинів, як: *нав'язування брехливої картини світу; апеляція до суспільного розуміння; розповсюдження цього у ЗМІ* (Ю.О. Золотарьова) та *брехня, образа, словесний екстремізм, загроза насилля та вбивств* (Є.С. Кара-Мурза). Вважають, що **ознаками** мовних злочинів є маніпулятивний характер, масштабність, нанесення шкоди суспільству через ЗМІ. Однією з характеристик мовних злочинів є їхня продуманість і наявність великої кількості інтерпретацій. Такого роду злочини вчиняються одними носіями мови проти інших.

Першим практичним прикладом масштабного мовного маніпулювання дослідники вважають часи Великої Французької революції, наслідками якої були вільнодумство енциклопедистів та перші вправи у насильному ламанні мови (відмова від традиційних назв місяців та звичного звертання) [4]. Пізніше такі прийоми використовувалися в СРСР та Ірані (XX століття). Поява відомих нам висловів зі словом **вороги** у спілкування наших сусідів прийшли з часів Робесп'єра. Спочатку – **вороги народу** (Франція, СРСР), **вороги рейху** (Німеччина), **вороги ісламу** (Іран). За висловами російської дослідниці Ю.А. Золотарьової, подібні зусилля з мобілізації «господського потенціалу» мови застосовувалися і в інших країнах з фашистськими режимами, чим не заперечує дії своєї країни, які ми спостерігаємо у ЗМІ Росії. Мовні маніпуляції активно використовували у В'єтнамі, тоді у лексикон населення вводили виправдовувальну лексику типу *умиротворення* – повне знищення, *захисна реакція* – бомбардування, *дружній вогонь* – коли помилково обстрілюють або бомблять своїх. На сьогодні по відношенню до нашої країни та наших громадян у Росії ми чуємо *українці* – фашисти, *мова* – другорядна, бидляцька, *росіяни* – рятівники світу від терористів і подібні речі. У Росії такий вид злочину не є тяжким, адже він допомагає владі тримати суспільство з необхідними думками, але для нас такі дії сусідньої держави мають серйозні наслідки.

У наукових працях російських дослідників активно аналізуються сучасні стратегії доведення до самознищення євроінтегрованих країн за допомогою поєднання мовних прийомів та медіасфери. Одним зі складових елементів вони розглядають демоспик (створений як частина науково-прикладної дисципліни – «фабрикація погоджень»), завданням якого є будь-якими мовними засобами досягти згоди на те, що з ними планують зробити

політичні, соціальні, економічні та інші меншини. Метою є знищення, в першу чергу, мови та створення за допомогою мовних маніпуляцій розбіжностей в поглядах у суспільстві. Подібні ж дії науковці Росії розглядають як протест проти світової еліти у боротьбі за моральні норми, активно наводячи приклади їхньої дії у Сирії та Україні, пояснюючи це так: «страна решившая выжить в тяжёлые времена, вынуждена называть вещи своими именами и соблюдать свои собственные интересы, а умные меньшинства в такие периоды оказываются главными потерпевшими». Крім цього, мовні злочини розглядають як засіб керування державою, використовуючи словесну маніпуляцію [5].

У світовій практиці мовні злочини є прерогативою владних структур за допомогою ЗМІ та їх розглядають як мовне явище через *мислення, мову, мовлення та комунікацію*.

На рівні **мислення** мовний злочин є: проявом викривлення реальності з метою виправдання руйнівних дій влади перед населенням як необхідних та правильних (це явище порівнюють із політичними маніпуляціями); формуванням у соціумі за допомогою ЗМІ неадекватної картини світу (у вільне використання вводиться ключове слово), наприклад, вислів *злочинна влада* допоможе провести дострокові вибори; *корумпована міліція* – посприяло поясненню так званої реформи в системі МВС. Проблема лише в тому, що про наслідки ніхто не подумав і не взяв відповідальності за підрич тієї чи іншої гілки влади. Мовні злочини на рівні **мови** відбуваються в межах лексики (наприклад, замість слова *біженці* вживають *тимчасово переміщені особи*, зменшуючи тим самим проблему і створюючи умовний спокій) та морфології (наприклад, заміняємо форми *Ви* на *ти*, чим можемо порушити моральні, етичні, психологічні норми існування особи). На **мовленнєвому** рівні вислови містять брехню, переважно політичного характеру, метою якої є її розповсюдження через ЗМІ. Подібне спостерігаємо і в **комунікації**: нав'язування брехливої картини світу, яке дає можливість безструктурного управління суспільством із метою його переконання в нормальності бачення ситуації. Такого типу злочини слугують політичною зброєю для переписування історії держави, не дозволяючи людям самостійно розбиратися в подіях.

Якщо з імперськими поглядами та діями нашого сусіда усе зрозуміло, то не варто забувати про мовну війну перенесену у засоби інтернетного спілкування самими громадянами України. Розглянемо статтю Євгена Гільбо «Бандерівська мова як злочин проти людства» (подано уривки з метою не втратити зміст статті):

«Каждый раз от украинских нацистов, которые себя нацистами не считают и утверждают, будто сами они приличные люди, а нацистов только поддерживают, да и нацисты те не нацисты – так вот, каждый раз от этих нацистов, ещё не появивших, что они нацисты, приходится слышать следующий аргумент: у нации должен быть отдельный язык и этот язык должен быть государственным, иначе не будет государства...»

Более половины государств не имеют своего национального языка, используя в качестве государственного один из первоклассных мировых языков... Если бы они попытались реально использовать в качестве государственного не первоклассный язык, то их государство бы развалилось так же быстро, как развалилась б/Украина. Кстати, в Белоруссии и Казахстане тоже есть нацисты, которые требуют использовать их племенные мовы в качестве языков. Дети, получившие образование на этих племенных мовах обречены оставаться на самой низовке общества, как бы ни пытались нацисты создавать носителям племенных мов преференции...

За 20 лет затваривания мовой б/Украина опустилась ниже плинтуса. Живя в долг, получая российское дотации как напрямую, так и через газовые схемы и невозвратные долги, имея гигантские торговые преференции на рынке СНГ, она умудрилась опуститься ТАК, что киевляне стали жить хуже, чем при советской власти жили галичанские селюки. Сегодня уровень жизни на Украине не в полтора раза ниже западноевропейского, а в десять раз. И причина этого – она, мова... Когда украинские нацисты лишали детей возможности освоить общеславянский первоклассный язык и заставляли вместо этого осваивать мову селюков, они обрекали несчастных детей на бесперспективность, на отсутствие перспективы социального роста, а значит – на нищету.

Украинское государство распалось потому, что не может быть обеспечено приемлемое функционирование государства без первоклассного государственного языка. Вся нацистская политика б/Украины как государства в последние 20 лет – одно большое преступление против нового поколения. И имя этому преступлению – мова. Я 23 года объясняю, что украинский режим – нацистский. Я 23 года объяснял, чем он закончится... Но реальность остаётся реальностью – и вам, нацистам, в этой реальности места нет. В законе о денацификации Украины необходимо предусмотреть плановое уничтожение всех текстов на нацистской мове. Иначе нацизм снова поднимется и снова зальёт страну кровью: в 1919 вырезано русское и еврейское население Лемберга и Галиции; в 30-е-40-е вырезано польское и русское население Волыни; в 40-е-50-е банды бандеровцев массово вырезали советскую интеллигенцию; в 1990-2013 годах нацистский режим б/Украины приводил культурный геноцид русских и затваривание детей нацистской мовой через кино и школу. Сегодня бандеровские банды геноцидят население Донбасса. И всё это – ради торжества искусственной ублюдочной мовы, сочинённой для «низшей рассы» тевтонскими расистами покойного Остеррайха. Пока эту мову не уничтожат окончательно, она будет давать кровавые всходы» [3].

Загальний перегляд статті, в першу чергу, дозволяє зробити висновок, що особа, яка її написала є безграмотною не лише в мовному, але й історичному плані. Наявність таких текстів та висловів вимагає негайної реакції від українського суспільства, але маємо тишу, яку можна розцінити як байдужість до національних інтересів. Хтось може сказати, що зараз стільки проблем і не до мовних питань в державі, але згадайте з чого це все

почалося. Кожен лікар скаже, що лікувати треба не хворобу, а причину. Головною є своєчасна профілактика.

Кожна країна намагається по-своєму захищатися від таких проблем. Наприклад, 4 серпня 1994 року Національні збори й Сенат **Франції** ухвалили закон, у якому зазначено, що французька мова, як державна мова, згідно з Конституцією є важливою складовою частиною самобутності й національного надбання Франції. Знання французької мови і двох інших входить до основної мети навчання. За порушення цього закону накладається штраф у розмірі 9 тис. американських доларів або шість місяців ув'язнення.

Уряд **Литви** щороку виділяє кошти на підтримку національної мови. 1995 року дві установи – Державна комісія литовської мови та інспекція мови об'єдналися в одну. Кодекс адміністративних юридичних порушень Литви передбачає засоби адміністративного впливу: попередження або грошове покарання (від 25 до 500 дол. США). Штраф передбачено за не вживання державної мови на печатках, бланках, вівісках, при описі товарів; виконанні службових обов'язків, у діловодстві (внутрішньодержавному); за подання документів недержавною мовою, вживання недержавної мови у теле- та радіопередачах, кіно- та відеофільмах; не вживання автентичних форм литовських топонімів; невиконання рішень Державної комісії литовської мови. Щороку для реалізації Програми вживання і вдосконалення мови виділяється близько 700 тис. доларів США. Парламент **Словаччини** 2009 року ухвалив новий Закон про захист державної мови. Фахівці з Міністерства освіти і Міністерства культури, які опрацьовували нові норми Закону, ставили перед собою мету захистити словацьку мову, забезпечити її обов'язкове й беззастережне використання на теренах усієї країни. Законом також передбачено високі штрафи за помилки в словацькій мові в офіційних документах чи за використання іноземної мови в державних установах (до 150 тисяч словацьких крон, що становить близько 5 тисяч євро).

В Україні, на жаль, ми не маємо форми захисту державної мови. Взагалі наш політикум постійно дозволяє собі маніпуляції цим питанням. Жодного покараного за мовні та мовленнєві злочини не лише на рівні особистостей, а й на державному рівні.

Отже, немає мов кращих чи гірших. Усі вони неповторні та специфічні. І є мова держави, яку треба поважати, оберігати й захищати. Мова належить до атрибутів держави, тобто є одним із найважливіших складників державності. Це теж стає елементом масової свідомості, тому наш моральний обов'язок – юристів і філологів – у тісній співпраці шукати шляхи підвищення юридичної і моральної відповідальності за все, що відбувається з ментальністю народу України, за дотримання законів і збереження через мову національних традицій. І. Огієнко закликав на кожному кроці й кожної хвилини охороняти честь своєї рідної мови як свою власну, більше того – як честь своєї нації, а задля цього ми повинні сприяти тому, щоб зусилля викладачів вищих навчальних закладів були спрямовані на подальше вдосконалення мовної освіти як складової фахової освіти, як надійного засобу впливу на громадську свідомість майбутніх поколінь, засобу

формування високо інтелігентних працівників правової сфери та правоохоронних органів.

Необхідно: Zobov'язати державних службовців, громадян, що перебувають на виборних посадах вільно володіти українською мовою. Недотримання цього положення має стати наслідком звільнення із займаної посади (для державних службовців) і/або відкриття кримінальної справи (для 71 громадян, що перебувають на виборних посадах) за фактом приховування незнання української, як у європейських країнах.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К., 2004.
2. Гамаль Л. Рідномовний обов'язок громадянина України // Рідне слово в етнокультурному вимірі. Матеріали Другої Міжнародної науково-практичної конференції / Упор. М. Федурко, В. Котович, Г. Філь. – Дрогобич: Просвіт, 2009. – 456 с. – С.373-376.
3. Гільбо Є. Бандерівська мова як злочин проти людства // <http://1dzer.ru/articles/4892-banderivska-mova-yak-zlochyn-proti-lyudstva>
4. Золотарёва Ю. А. Аннотация к работе «Языковые преступления в аспекте общенаучной, конкретно-научной и специальной методологии» // <http://cyberleninka.ru/article/n/yazykovye-prestupleniya-v-aspekte-obschenauchnoy-konkretno-nauchnoy-i-spetsialnoy-metodologii>.
5. Золотарева Ю. А. О дефиниции термина «языковое преступление» [Електронний ресурс] / Ю.А. Золотарева. – Режим доступу: http://journals.uspu.ru/i/inst/ling/ling37/ling_37_32.pdf.
6. Кара-Мурза Е. С. Лингвистическая экспертиза как процедура политической лингвистики / Е.С. Кара-Мурза // Политическая лингвистика. – 2009. – №1(27). – С.47-71.
7. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурології: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2008. – 327 с.
8. Огієнко В. Наука про рідномовні обов'язки. – К.: АТ «Оберіг», 1994. – 72 с.
9. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. – Дрогобич: Відродження, 1997. – 360 с.